

Två år ägnade Carl Johan och Nilla Cronstedt åt att iordningställa Fullerös mycket nergångna västra flygel.

Fullerö, strax söder om Västerås, är säkert Sveriges allra vackraste träslott. Ägare är greven Carl Johan Cronstedt, som flyttade dit med sin hustru Nilla för fyra år sedan. De bor i västra flygeln, orangeriet, som de restaurerat och inrett i en sparsmakad och elegant stil.

AV KJELL ANDERSSON LAGERGREN FOTO CHRISTER VALLSTRAND

Orangeriet blev Nillas och Carl-Johans drömhjem

Nilla har ritat och Carl Johan marmorerat den öppna spisen i köket. Medaljongen ovanför föreställer Julie Cronstedt.

»Köket är husets centrum och här är vi gärna.«

Det ljusa köket med 1700-talsmöbler. Teckningarna över soffan ritades av Carl Johan Cronstedt d.ä. på 1700-talet och spottarna är designade av Philippe Starck. Bänkskåpet kommer från Marbodalen och har målats på plats i linolja.

Västra flygeln är liksom huvudbyggnaden från 1600-talet.

HYR UT MARK OCH BOSTÄDER

FAMILJ: Nilla och Carl Johan Cronstedt, båda 60 år. Nilla har barnen Carl, 32 år, och Nils, 29 år. Carl Johan har barnen Carl, 30 år, och Cecilia, 27 år.

BOR: Carl Johan bor till stor del i västra flygeln på Fullerö, Nilla bor där all ledig tid. De har även en våning i Stockholm.

HUSEN: Huvudbyggnaden, från 1656, är på 400 kvadratmeter. Västra flygeln som också är från 1600-talet är på 170 kvadratmeter. I den östra flygeln på 150 kvadratmeter bor en faster till Carl Johan.

ARBETE: Carl Johan är civilingenjör och har haft eget företag i databranschen. Nu förvaltar han godset som bedriver djurhållning med dikor och får och vallodling. Han hyr också ut cirka 100 bostäder och tomter. Nilla är arkitekt SIR och anställd på Tengbom arkitekter i Stockholm.

EGENDOMEN: Drygt 700 hektar samt 1 300 hektar vatten. 300 hektar jordbruksmark är utarrenderad. Mark arrenderas också ut till Fullerö Golfklubb.

ANSTÄLLDA: 3 personer.

MAN SKULLE KUNNA TÄNKA SIG det ljusa tegelröda palatset vid ett torg mitt i stan. Men det ligger faktiskt på en grönskande udde vid Mälaren. Till denna lantliga idyll hör också en skock får som makligt närmar sig över gräsplanen. De bräker och verkar ganska nyfikna.

– Det är värmländska skogsfår, säger Carl Johan Cronstedt som kommer efter med utfodringen i en hink. Fåren är levande gräsklippare och trim saxar och håller efter sly och buskar! Biffdjuren som betar i hagarna håller också landskapet öppet.

Lite speciellt för Fullerö är att huvudbyggnaden och flyglarna ligger mitt i en stor park mellan gamla lindalléer. Det finns mer än 200 lindar från 1600- och 1700-talet och många äppelträd. Redan på 1700-talet odlades äpplen här och det fanns tusentals träd. Härifrån kommer Fulleröäpplet. Carl von Linné hörde till dem som uppskattade den härliga fruktträdgården och citrusträden i dåtidens orangeribyggnad.

Sedan 1687 har godset ägts av släkten Cronstedt och 1739 blev det fideikommiss.

– Mina föräldrar, systrarna Ulla och Julie och jag bodde i det så kallade änkesätet, en stor stenvilla på en udde vid vattnet, tills jag var 11 år, säger Carl Johan. Min farbror Carl Wilhelm var fideikommissarie och bodde i stora huset tills han gick bort 1990.

Det skulle dröja många år innan Carl Johan kom tillbaka till Fullerö. Han utbildade sig till civilingenjör och blev på 1970-talet en pionjär i databranschen. Han arbetade under några år på ett konsultföretag i Kanada och startade sedan eget företag här hemma med import och försäljning av mikrodataer från USA. Nilla >

Vardagsrummet med Howardsoffa och Mats Theselius-stolar. Målningen Heliga familjen över soffan är 1600-tal, romersk skola.

»Med en vägg med fönster från golv till tak får man en anknytning till det gamla orangeriet.«

En helt ny del byggdes till och ersatte den gamla verandan.

Soljuset flödar in på det vackra stengolv. Här trivs växterna.

Magdalena är målad av Guido Reni(1575-1642). Bordet är tidigt 1800-tal. Det högra med skiva i ölandssten har Nilla ritat.

»Här känner man sig mer hemma än i stora huset som är som ett museum.«

och Carl Johan träffades 1991 och har varit gifta i 13 år. Nilla arbetar sedan 20 år på Tengbom arkitekter i Stockholm. Båda har två barn sedan tidigare.

– Alla fyra barnen är runt 30 år, säger Nilla. Det är jätteroligt när vi träffas allihop.

Carl Johan hade alltid drömt om att få bo på Fullerö. Chansen kom när gården skulle byggnadsminnesförklaras:

– Det gjordes en inventering av husen där det konstaterades att västra flygeln var i dåligt skick. Vi föreslog min faster, som då hade nyttjanderätten till gården, att vi kunde renovera flygeln mot att vi fick bo i den.

Och så blev det. År 2000 satte de igång och två år senare var huset inflyttningsklart. 2005 blev Carl Johan innehavare av fideikommisset.

– Jag ansökte hos regeringen om att få fideikommisset förlängt under min och min sons livstid, säger Carl Johan. Beslutet blev dock endast under min livstid men jag hoppas det kommer att förlängas även efter min bortgång. I dag finns bara cirka 25 fideikommiss kvar i landet. Jag ser mig inte som ägare utan som förvaltare av ett arv som ska gå vidare till kommande generationer. Min son Carl arbetar nu i Moskva men deltar med stort intresse i gårdens drift.

Att göra flygeln, som varit ett orangeri, beboelig var ett tufft

jobb. Stommen från 1600-talet visade sig vara svårt rötskadad. Alla ytskikt måste därför tas bort – som moderna träfiberplattor, masonit och plastmattor. Grunden grävdes ut och värmefläktar fick gå i ett halvår för att torka det fuktiga timret.

När Carl Johan och Nilla visar bilder på hur det såg ut är det knappt man tror att det är samma hus. Men det var en utmaning som de gillade. Nilla hade stor nytta av de 40 poäng i restaureringskonst, en vidareutbildning för arkitekter, som hon tagit vid Kungliga konsthögskolan i Stockholm.

– En del av kursen tillbringade vi elever med lärare i Hälsingland där jag bland annat mätte upp Norrgården i Forsa socken, säger Nilla. De flesta stora Hälsingegårdar saknade dokumentation och ritningar. Tiden där var verkligen inspirerande.

Nilla och Carl Johan mätte tillsammans upp västra flygeln och gjorde en delvis ny rumsindelning. Nilla ritade den fasta inredningen och valde material och färger. Carl Johan, som gillar att måla och snickra, stod för marmoreringsarbetet och en del specialsnickerier. Resultatet har blivit ett ljust hem med både klassisk och modern inredning.

Köket, med öppna ytor och fyra stora fönster, är ett perfekt rum för att laga mat och umgås i. Bänkskåpen har målats på plats i linoljefärg. Mitt på golvet står ett vackert mahognybord och i taket

Nilla har ritat sängarna i gäst- rummen. Tyget på sänggaveln heter "Ballon de Gonesse" och kommer från Charles Burger. Finns hos Tapi.

Inspiration har hämtats från kavaljersflygeln på Gripsholms slott. I alkoverna grön- mönstrad toile de jouy från Colefax & Fowler.

»Nilla ritade den fasta inredningen och valde material och färger.«

får en ståtlig ljuskrona ange tonen – tillsammans med moderna spottar. Den gustavianska stilen förstärks av de ljusgrå 1700-tals- stolarna och den antika soffan vid väggen.

– Köket är husets centrum och här är vi gärna, säger Nilla.

Det vackra vardagsrummet har byggts ihop med en ny veranda, den ursprungliga tillkom på 1930-talet. Med en vägg med fönster från golv till tak får man en anknytning till det gamla orangeriet. Eftermiddagssolen lyser på det ljusa plankgolvet som saknar mat- tor vilket bidrar till den sparsmakade känslan. Härinne samsas antika och moderna möbler på ett harmoniskt vis. Den milda färgskalan följer med in i sovrummen som är blekt gula och gröna. Sängar och garderober har specialritats av Nilla och Carl Johan har själv monterat och målat dem.

– Här känner man sig mer hemma än i stora huset som är som ett museum, säger Nilla.

Hon bor i Stockholm i veckorna och här på helgerna. Carl Johan har flyttat hit mer permanent. Han sköter driften med skogen, djurhållningen och hyr ut bostäder och arrenderar ut mark för jordbruk och fritidshus. Dessutom finns här en fin golfbana – Fullerö utsågs 2004 till "Årets golfklubb" av föreningen Golfjourna- listerna och 2003 till årets juniorvänliga golfklubb av Svenska Golf förbundets ungdomsråd. ▶

NILLA CRONSTEDTS INREDNINGSTIPS

- Husets exteriör och interiör ska leva i harmoni med var- andra. Ta alltid in den yttre miljön och omgivningen först.
- Låt husets arkitektur och ålder styra val av material och färgsättning.
- Blanda gärna antik konst och gamla möbler med moderna i liknande form. Välj god design och genuina material.
- Övermöblera inte!
- Göm inte vackra snickerier och fönster bakom tunga gar- diner. Var rädd om ljuset!

Följ med in i slottet ▶

FULLERÖ

Sveriges vackraste träslo

Fullerös vackra huvudbyggnad påminner mycket om Riddarhuset i Stockholm, fast i miniatyrformat. Huset har just fyllt 350 år och det mesta är bevarat sedan byggtiden. Biblioteket på bottenvåningen hör till det mest unika.

AV KJELL ANDERSSON LAGERGREN FOTO CHRISTER VALLSTRAND

Fullerö byggdes 1656 efter Jean de la Vallées ritningar. Arkitekten tog sig samma år an det ännu inte färdiga Riddarhuset. Säteritak var en nyhet som kom att bli populärt i Sverige.

Carl Johan med porträtt av Christopher Polhem, lärare till Carl Johan Cronstedt d.ä.

RIDDARHUSET VAR OFTA EN FÖREBILD när 1600-talets karoliner-gårdar skulle byggas. Den utanpåliggande panelen målades röd för att likna tegel och knutarna grå för att se ut som sandstenspilastrar. Men närmare förebilden än Fullerö lär man inte komma. Det är heller inte så konstigt eftersom Jean de la Vallée anses ha stått för ritningarna – arkitekten som också avslutade bygget av Riddarhuset.

Det lilla träsloppet uppfördes 1656 och byggherre var Erik Oxenstierna, son till den berömda rikskanslern Axel Oxenstierna. Han dog dock samma år i Tyskland, där han var generalguvernör, och fick aldrig se sitt färdiga slott.

Fullerö har troligen aldrig byggts om och fasadens varmt tegelröda färgton är densamma som från början. Så ser det i alla fall ut på den äldsta bilden på husen från mitten av 1700-talet.

– Slottet målades om utvändigt för 11 år sedan då slottsarkitekten Björn Norman anlätades som rådgivare, säger Carl Johan medan han öppnar porten.

Huset har två ingångar med en genomgående hall. Ursprungligen var porten mot sjösidan huvudentré, det var på den tiden då gäster och besökare brukade anlända med båt. I dag, när man kommer billedes, är porten från södra parksidan den naturliga ingången.

Hallen har ett stengolv, det är lågt i tak och på väggarna hänger släktporträtt, bland annat av Carl Johans farmor och farfar Carl och Margaretha Cronstedt.

Här på bottenvåningen finns Fullerös välkända bibliotek, som senast fick ett kapitel i boken *Resa i tysta rum* av Per Wästberg med flera författare. Biblioteket grundades av riksrådet och landshövdingen Jacob Cronstedt (1668–1751) som ägnade 60 år åt att samla framför allt svensk litteratur och historia. Samlingen byggdes på av sonen Carl Johan d.ä. som var en framstående arkitekt och uppfinnare. Bland annat konstruerade han tillsammans med Fabian Wrede den svenska kakelugnen. Under sina resor i Europa tog han hem över 5 000 värdefulla arkitekturritningar och teckningar från 1500- till 1700-talet. Även Carl Johans son Fredrik Adolf Ulrik var arkitekt – han ritade bland annat kavaljersflygeln ▶

RIDDARHUSET – ETT BYGGE MED FYRA ARKITEKTER

Riddarhuset i Stockholm är ett av den svenska stormaktstidens främsta monument. Det byggdes mellan 1641 och 1674 och fyra arkitekter från tre länder var involverade.

Den förste var fransmannen Simon de la Vallée. Han projekterade ett franskt renässanspalats i tre våningar och med dubbla borggårdar. I november 1642 dog han dock efter en duell på Stortorget i Gamla stan med den unge översten Erik Oxenstierna. Bygget låg sedan nere i fem år på grund av kriget med Danmark.

1647 tog den tyske byggmästaren och stenhuggaren Heinrich Wilhelm över. Idén med en bakre borggård övergavs men i övrigt följdes de la Vallées ritningar i stort sett. Arbetet avancerade och 1652 var palatsets tegelmurar, klädda med sandstenspilastrar, uppförda. Tre år senare drabbades emellertid bygget av nya bekymmer då Heinrich Wilhelm dog.

Nästa arkitekt var holländaren Joost Vingboons. Han hörde till den palladianska skolan och var bror till Philippe, en av Hollands främsta arkitekter vid den tiden. Vingboons satte en definitiv prägel på Riddarhuset som nu fick en markant holländsk karaktär. Han stannade bara tre år i Sverige eftersom han kom i onåd hos sina uppdragsgivare riddarhusdirektionen.

Det blev Jean de la Vallée, son till Simon, som fick avsluta bygget. Han tillsattes 1656, samma år Fullerö slott stod klart. Det var också han som ritade yttertak. Carl Johan Cronstedts teori är att Fullerö byggdes som en modell till Riddarhuset. Beställarna var oense om hur Riddarhuset skulle te sig med säteritak, en takform som tidigare inte använts i Sverige. Jean de la Vallées förslag med Fullerö som förebild segrade över Vingboons förslag – han hade ritat ett enkelt valmat tak till Riddarhuset.

Riddarhuset är öppet för visning helgfria vardagar kl 11.30–12.30. För att beställa guidad visning ring 08-723 39 99 (kl 09.00–11.30).

Fakta kommer från Riddarhuset, www.riddarhuset.se.

Riddarhuset tog över 30 år att bygga.

Biblioteket är berömt för sin samling. Under bordet från Trolleholms slott ligger en amfora som länge haft sin plats där.

Handskriven lärobok av Carl Johan Cronstedt d.ä. Han undervisade sonen Fredrik Adolf Ulrik som också blev arkitekt.

på Gripsholms slott – och en ivrig samlare.

I dag finns en del av den fantastiska samlingen på Carolina Rediviva-biblioteket vid Uppsala universitet och en del på Nationalmuseum. Kvar på Fullerö finns fortfarande många unika verk, det mesta på franska. Förutom alla gamla skinnband kan man exempelvis botanisera i brev från Voltaire eller läsa siffror i Sveriges huvudbok från 1725. I ett hörn i det inte alltför stora rummet står oväntat en modell av Heliga gravens kyrka i Jerusalem.

– Det var ”Resare-Bengt”, Bengt Oxenstierna, som tog hit den i början av 1600-talet.

På 1700-talet satt författarinnan Hedvig Charlotta Nordenflycht här och skaldade om livet på Fullerö. Nuförtiden kommer forskare hit. Biblioteket har nyligen gått igenom och systematiserats.

Övervåningen är husets paradvåning. Den har en klassisk karolinsk planlösning med stora salen i mitten och kammare på vardera sidan. Salens väggar är djupblå och på det långa bordet ligger en duk i samma färg.

– Gamla grevinnan gillade blått, säger Carl Johan. Ibland använder vi rummet som matsal men det är lite opraktiskt eftersom det bara finns ett mindre kök på nedervåningen.

Vid väggen står ett praktfullt skrivbord av den store mästaren Georg Haupt. Bordet har en skiva av florentinsk marmormosaik som Fredrik Adolf Cronstedt tog hem från Italien till Sverige i slutet av 1700-talet. Över öppna spisen sitter en vacker venetiansk barockspegel, även den ett arvegods.

– Fullerö har aldrig skiftats eftersom inventarierna också är ►

»Skåpet har funnits här sedan i början av 1700-talet.«

Carl Johan vid ett magnifikt kabinettskåp från 1600-talet, dekorerat av Johan Johnsen. Han visar ett föremål som Magnus Stenbock svarvade när han var fånge i Danmark.

I röda salongen står denna fina kakelugn från 1700-talet. Till höger ett rikt dekorerat barockbord.

»Gamla grevinnan gillade blått.«

Stora salen med skrivbord av Georg Haupt till höger. Rummet har, liksom övriga i huvudbyggnaden, stått orört i 50 år.

fideikommiss och därmed följt innehavarna. Därför är så mycket bevarat.

I rummet intill hänger målningar av den holländske konstnären Johan Johnsen (1653–1708). Han målade både blomstermotiv och porträtt och på Fullerö finns hela 35 verk av honom. På ett kan vi se honom själv med pensel i handen. Han var anställd hos familjen de Besche på Forsmark, då nära släkt med familjen Cronstedt.

I nästa rum står en vacker blåvit kakelugn. Men mest fascinerande här är ett magnifikt kabinettskåp, vilket sannolikt fördes hem från Holland av George de Besche omkring år 1700. På insidan har Johan Johnsen målat läckra blomstermotiv som är daterade 1702. I kabinetts lådor finns en kuriös samling: En mössa, handskar, skor och solfjädrar och annat från 1700-talet. Carl Johan plockar också fram ett långsmalt etui. Inuti ligger ett märkligt föremål i elfenben. Fältmarskalken Magnus Stenbock svarvade det när han satt fången i Danmark och här på Fullerö finns mycket som han gjort.

– Skåpet är som ett litet museum. Det har funnits här sedan början av 1700-talet.

Visst känns det som om tiden stått stilla när man vandrar genom salarna. Carl Johans farfars far gjorde på sin tid vissa moderniseringar och Carl Johan och Nilla drömmer om att riva ner de senare ytskikten och se vad som döljer sig under dem.

– Det är tyvärr ett kostsamt projekt. Men kanske finns det bevarade spännande takmålningar däruppe? Det vore roligt att få veta! □

Ostindisk servis med det Cronstedtska vapnet.

Skivan är i florentinsk marmormosaik.

Charles-Guillaume Cousins byst av Carl Johan Cronstedt d.ä.

NÅGRA AV FULLERÖS ÄGARE

- 1540 Jörgen Åkesson Thott genom byte med Gustav Vasa
- 1588 Anna Bååt, gift med Axel Oxenstierna
- 1654 Erik Oxenstierna
- 1687 Märten Gavelius, adlad Cronstedt
- 1696 Jacob Cronstedt
- 1751 Carl Johan Cronstedt
- 1777 Fredrik Adolf Ulrik Cronstedt
- 1829 Carl Adolf Cronstedt
- 1842 Vilhelm August Cronstedt
- 1874 Matilda, född Rothlieb, som änkeförmån
- 1885 Fredrik Wilhelm Cronstedt
- 1927 Carl Fredrik Wilhelm Cronstedt
- 1938 Carl Vilhelm Ulrik Cronstedt
- 1990 Marie-Claire, född Ax:son Johnson, som änkeförmån
- 2005 Carl Johan Cronstedt